

Strokovni članek / 1.04

Tanja Roženberger Šega

MUZEJ >>SUB DIVO<< – POD VEDRIM NEBOM

Muzej na prostem Rogatec (MNPR) deluje že 20 let. Ob tej obletnici predstavljam pregled dosedanjega dela in sodelovanja med rogaškim muzejem in Muzejem novejšje zgodovine Celje (MNZC) ter opozarjam na nekatera pereča vprašanja, ki se navezujejo predvsem na uresničevanje temeljne muzejske dejavnosti v Muzeju na prostem Rogatec.

Ko sem se pred dvanajstimi leti kot novozaposlena kustosinja etnologinja v Muzeju novejšje zgodovine Celje prvič strokovno srečala s skansnom v Rogatcu, sta za njegovo strokovnost, gradnjo in programsko delovanje skrbela predvsem Društvo za ureditev Muzeja na prostem Rogatec (predsednik društva je bil Franc Žerdonar) in Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Celje (konservator dr. Vito Hazler). Z organiziranjem Muzejske poletne delavnice leta 1993, na kateri smo obravnavali nekaj za muzej najaktualnejših tem, pa se je strokovno vključil tudi muzeolog oziroma kustos. Že v uvodniku zbornika delavnice, ki je izšel po njej, je navedeno:

»Muzeolog v tem strokovnem teamu sicer deset let kasni, vendar upamo, da bomo z načrtnim skupnim delom še lahko zapolnili nekatere že nastale vrzeli. Samo z zbliževanjem in dopolnjevanjem muzeoloških in spomeniškovarstvenih dejavnosti in metod dela se v Muzeju na prostem Rogatec lahko oblikuje kvalitetna in strokovna, vsestransko razvejana muzejska ponudba.« (Roženberger 1993, 5) Poletno raziskovalno delo smo nadaljevali tudi leta 1994. Namen delavnic je bila široka raziskava načina življenja na obravnavanem območju v vseh njegovih pojavnih oblikah, s poudarkom na aplikaciji teh pojavov za potrebe rogaškega muzeja. Teme raziskav so bile

Inventarizacija predmetov v MNPR. Foto: Tanja R. Šega, junij 2000.

izbrane načrtno, izhajale so iz najnujnejših potreb muzeja. Izmed njih naj omenim dveletno raziskovanje trgovine v Rogatcu, katerega rezultat je natančen elaborat postavitve trgovine (»lodna«) v MNPR, raziskavo kamnarske obrti in raziskave skupine za socialno muzeologijo. Skupine so svoje delo sproti dokumentirale in urejale, kar je pomenilo podlago oziroma zametke muzejske dokumentacije. Tematsko je bilo tako urejenih skoraj 2000 fotografij, posnetega 540 minut videografa, zmontiran je bil film o življenju in delu na obravnavanem območju, prav tako smo računalniško uredili terenske zapiske in evidenčne sezname predmetov s terena, ki bi se tematsko lahko vključili v muzej. Opozorili smo na strokovne nedoslednosti pri ravnanju s predmeti. Kar polovica inventariziranih predmetov je bila izredno slabo ohranjena, predmeti pa so bili pod kozolcem, pod lopo, v kleti in nad njo ...

Na podlagi podatkov in izkušenj dveletnega dela sem oblikovala muzeološki koncept MNPR in v njem predstavila konkretne predloge – ne samo za področje raziskovanja in muzejske dokumentacije, temveč tudi muzejske prezentacije z izobraževalno in vzgojno-kulturno vlogo.¹

Kljub tako zastavljenemu programu se je po letu 1994 naše strokovno sodelovanje končalo. Vzrok so bila nekatera nesoglasja z Društvom za ureditev MNPR, ki ni želelo sprejeti nekaterih potez in pogojev sodelovanja z Muzejem novejša zgodovine Celje. Tudi zaradi takšnega neodgovornega ravnanja se do danes še vedno niso vzpostavile nekatere temeljne strokovne muzejske dejavnosti, s čimer so še vedno prezrta tudi temeljna izhodišča, ki jih navaja Icomov kodeks poklicne etike.² Muzejsko dokumentiranje, evidentiranje in inventariziranje predmetov, dokumentiranje na terenu, urejanje fototeke, diateke in negoteke potekajo zgolj stihijno, še vedno ni urejenega ustreznega prostora za hranjenje predmetov, ki niso razstavljeni, a vendarle pridobljeni, še vedno niso določena merila zbiralne politike.

Leta 1998 je bil sprejet ureditveni načrt za turistično-kulturno območje v Rogatcu »Muzej na prostem«. Ta načrt sicer predvideva »objekt za muzejske dejavnosti«, pri njegovem vsebinskem oblikovanju pa brez strokovnjaka oziroma kustosa ne bo šlo. Objekt bo treba uskladiti tudi s pravilnikom o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javne službe na področju varstva kulturne dediščine (Pravilnik ... 2000, 11642), ki določa zastopnost strokovnjakov pri skrbi za muzeje in njihovem upravljanju, pa tudi zahteve, kot so posebni pro-

Smeha za vse. Muzejska poletna delavnica 2000. Foto: Robert Krumpak.

stori (oprema) za dokumentacijo in hranjenje gradiva oziroma depo, ki morajo zagotavljati varno hranjenje predmetov ter zaščito pred krajo in vsemi škodljivimi vplivi. Tu naj spomnim na neljubi dogodek, ko je v noči med 20. in 21. decembrom 1993 požar v muzeju uničil Šmitovo hišo, v kateri je zgorela tudi muzejska dokumentacija.

Sodelovanje med MNPR in MNZC se je konkretneje obnovilo šele leta 2000. Na pobudo konservatorke Tanje Hohnec iz ZVKD Celje smo skupaj z direktorico MNPR Ireno Roškar organizirale redne mesečne delovne sestanke oziroma delovna srečanja, s katerimi smo poskušale doseči večjo preglednost in vsebinsko usklajenost. Za leto 2000 smo uredile skupno poročilo vseh treh ustanov in v njem opozorile tudi na nekaj najbolj perečih vprašanj, kot so lastništvo zemljišč razširjenega dela MNPR, upravljanje muzeja, prezentacija kulturne dediščine, izvajanje pedagoških programov in profesionalizacija muzejskega dela. Takrat je bil ustanovljen Javni zavod za upravljanje spomenikov in kulturne dediščine občine Rogatec (Odlok... 2000, 7956). V 3. členu odloka je določeno, da se upravljanje MNPR ureja s posebno pogodbo med Ministrstvom za kulturo RS in muzejem na prostem. Zato sem na Ministrstvo za kulturo RS oddala določena strokovna izhodišča za oblikovanje omenjene pogodbe.

Predlani smo obudili tudi naše poletno raziskovalno delo in z organiziranjem MPD Rogatec 2000 nadaljevali tam, kjer smo ostali pred šestimi leti. Skupina za konservatorstvo, skupina za muzeologijo in skupina za raziskavo pivskega posodja so predstavile obnovljena in povsem nova izhodišča za nadaljnja razmišljanja, zamisli, ra-

ziskave in aplikacije teh področij, kar je objavljeno tudi v zborniku Muzejska poletna delavnica Rogatec 2000. Na žalost tudi tokrat nismo mogli doseči kontinuitete, saj se je že naslednje leto koncept raziskovalnega poletnega dela spremenil. Vodstvo muzeja se je namesto študentskega živčavanja raje odločilo za koncept individualnih in samostojnih raziskav.

Izredno pereči vprašanji sta še vedno sproti in strokovno inventariziranje ter ustrezno hranjenje predmetov. Zaradi velike zamude med prevzemom predmetov in njihovo muzejsko obdelavo se mnoge informacije o predmetu, »njegovih življenjskih zgod-

1 Razstavna dejavnost muzeja je lahko izredno široka in razvejena ter poleg stalnih zbirk (posamezne arhitekture skupaj z opremo) obsega tudi občasno predstavljanje različnih aktualnih tem, ki so kakorkoli povezane z rogaških muzejem. Predvidela sem dokumentarni videofilm, ki bi si ga lahko ogledali vsi obiskovalci skansna, njegov namen pa bi bil popularizirati muzej, izobraževati in kulturno ozaveščati. Oblikovala sem predloge za posebne programske pakete oziroma modele v povezovanju z otroškim muzejem v MNZC (splošni pedagoški modeli in modeli v navezavi na letni čas), razmišljala o celostni grafični podobi, komunikativnosti muzeja in ureditvi bližnjega gospodarskega posloplja (danes je to zasebna konjušnica) v muzejsko upravo oziroma hišo za opravljanje temeljnih muzejskih dejavnosti.

2 »Pomembna poklicna dolžnost je, da se za vse začasno ali trajno sprejete predmete zagotovi ustrežna in celostna dokumentacija zaradi lažjega določanja izvora, identifikacije, ugotavljanja stanja in obdelave. Vse v muzej sprejete predmete je treba ustrezno konservirati, zavarovati in ohranjati.« (1993, 41)

bah» in povezavah z okoljem za vedno izgubijo. Večina predmetov je še vedno hranjena po načelu »tam, kjer je prostor«, kar pomeni vse prej kot ustrezne razmere za hrambo občutljivih muzealij. V delu gospodarskega poslopja, ki ni namenjen obiskovalcem, smo tako uredile majhen in začasen oziroma priročen depo, v katerem je muzejska zbirka predmetov. Tovrstna »prva pomoč« je seveda le začasna, dokler se težava ne reši trajneje. V zadnjem obdobju se je namreč izluščila pobuda, da bi za muzejsko dejavnost namenili bližnje gospodarsko poslopje pri gradu Strmol, na katerem že nekaj let poteka konservatorska obnova. Poslopje je na zgornji strani nadstropno, na spodnji pa pritlično. V pritličju sta bili vinska klet in shramba, v nadstropju pa je stavba rabila za stanovanja oskrbnikom. V predlogu vsebinskega programa sem predvidela upravne prostore (sprejemnica, administracija oziroma direktor, kustodiat), prostor za dokumentacijo (fototeka, predmetna fototeka), prostore za obiskovalce (občasni in stalni razstavniki, pedagoška soba) ter tehnične prostore (depo, restavratorske delavnice, prenočišča).

V povezavi s pozivom za boljše in ustrežnejše hranjenje muzejskih predmetov je tudi širši in celostni projekt klimatizacije v MNPR, ki je bil prav letos uspešno končan. Primerna klimatizacija Šmitove hiše, v kateri je vsa ustrezna bivalna oprema, in gospodarskega poslopja, kjer smo uredili začasni depo, pomenita temelje za uspešno nadaljnjo prezentacijo in obdelavo muzejskih vsebin.

Pri raziskovalnem delu pa naj kot projekt medsebojnega sodelovanja med Muzejem novejši zgodovine Celje in Muzejem na prostem Rogatec omenim raziskavo kamnarske obrti oziroma kamnarske hiše. Lani je

Zaključna predstavitev dela skupine za muzeologijo. MPD '93. Foto: Tanja Roženberger.

pod strokovnim vodstvom odgovorne konservatorke Tanje Hohnec iz ZVKD OE Celje muzej bogatejši za rekonstruirano kamnarsko bajto, ki jo bo kmalu dopolnila in obogatila tudi stalna razstava kamnarske obrti. Razstava oziroma zbirka kamnarske obrti bo govorila o tradiciji kamnarske obrti v Rogatcu in okolici ter odstirala lik kamnarja kot predstavnika posebne poklicne in družbene skupine.

Ob koncu leta 2002 se sprašujem, kako naprej.

Pogoj za kakovostno temeljno muzejsko delo in kakovostno muzejsko ponudbo je tudi redno, poglobljeno in nepretrgano delo kustosa, ki obsega evidentiranje in zbiranje gradiva, oblikovanje muzejskih zbirk in zbiralne politike, njeno uresničevanje, skrb za zaščito predmetov in njihovo pravilno hranjenje, kabinetno raziskovalno delo in delo na terenu, skrb za posredovanje gradiva in po-

pularizacijo zbirk z razstavno dejavnostjo. Zato bi morali odpreti novo delovno mesto etnologa, ki bi svojo poglavitno dejavnost usmerjal samo v Muzej na prostem Rogatec in teren, ki ga muzej zajema.

Čestitam pobudnikom zamisli, spoštujem entuziazem društva in strokovnost konservatorske stroke, občudujem energijo skromne skupine ljudi, ki danes oblikuje in ureničuje pedagoško ponudbo muzeja. Pobud, želja, predlogov, drobnih in razsežnih korakov je bilo precej, načrtov in projektov za prihodnost tudi ne manjka.

Manjka le nekaj potez, ki jih lahko opravi jo le nekateri. Da bo muzej malo manj »pod vedrim nebom«.

Viri in literatura

MODER, Gregor (ur.) 1993: Icomov kodeks poklicne etike. Ljubljana, Icom – mednarodni muzejski svet, slovenski odbor.

ODLOK o ustanovitvi Javnega zavoda za upravljanje spomenikov in kulturne dediščine Občine Rogatec. V: Uradni list RS št. 63, 13. julija 2000, 7956.

PRAVILNIK o strokovnih, prostorskih in tehničnih pogojih za izvajanje javne službe na področju varstva kulturne dediščine. V: Uradni list RS št. 113, 8. decembra 2000, (11642).

ROŽENBERGAR ŠEGA, Tanja 1993: Muzej v muzeju na prostem. V: Tanja Roženberger (ur.), Muzejska poletna delavnica Rogatec '93. Celje, Muzej novejši zgodovine Celje, 5–6.

- - 1996: Muzej v muzeju na prostem/vsebi na in lupina. V: Etnolog 6. Ljubljana, Slovenski etnografski muzej, 369–376.

Urejanje terenskih zapiskov. Muzejska poletna delavnica Rogatec 2000. Foto: Tanja Hohnec.